

"המקום מתאוה שיהיו ישראל עמלים בתורה"

שיחה מיוחדת שהעניק ל'המודיע' מרן פוסק הדור,

הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א,

גאב"ד 'זכרון מאיר' וראש ישיבת חכמי לובלין

לפני שבע שנים – לכבוד לומדי דף היומי

לקראת סיום הש"ס במחזור הי"א

בסדר לימוד הדף היומי בתלמוד הבבלי, כתקנת מו"ר הגה"ק

מהר"מ שפירא זצוק"ל ■ אנו שבים על הדברים שפיארו את

אכסניית 'הדרן' של 'המודיע', לכבוד מסיימי המחזור הי"ב,

ולכבודם של המצטרפים למחזור הי"ג

הדרן על

סיום
הש"ס

לובלין ו'הדרן היומי' – הם בני, בהם קיימתי מצוות פריה ורביה".

אמנם כעין ענין זה של הדף היומי, מקובל היה בישראל מקדמת דנא. הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל, על אף עמקנותו וגאונותו, לומד היה עם התלמידים לאחר תפילת שחרית דף גמרא מדי יום ביומו, ומשיעור קבוע זה נוצר לו לעם ישראל החיבור העמוק והנפלא הנודע בשמו "גליון הש"ס" אשר נדפס על הדף. אולם מו"ר מהר"מ שפירא זכה להוציא את הרעיון אל ההמונים, וכמו"כ לחדש בו את ענין הקביעות של הדף אל היום – כלומר שבחלוף היום, חלף זמנו של הדף כי למחר כבר ילמדו את הדף הבא. תקנה גדולה ורבה זו של הדף היומי, ניתנה מתנה עבור כלל ישראל – אולם בקרב הישיבה לא למדו את הדף היומי. בחורי הישיבה עסקו בלימוד התורה בהגיון המוח והלב, בעמקות. גם אלה שמצאו נפשם בלימוד הבקיאות – למדו יותר מדף אחד ליום... בסמוך אלי ישבו תלמידים שבשנותם בישיבה סיימו את רוב הש"ס.

היו אמנם שמחות "סיום ש"ס" בישיבה. גם אני זכיתי ליטול בהן חלק. הדבר היה לכבוד יום הולדתו של הרב, שחל בו' באדר. הרב זי"ע לא דיבר על יום זה במיוחד, אך הנוהג היה שתלמידי הישיבה חילקו ביניהם בבוקרו של יום את לימוד הש"ס; כל בחור קיבל מכסת דפים ללימוד במהלך היום ובערב נערכה סעודה גדולה לגמרה של תורה, כאשר רבינו מהר"מ זצ"ל נושא את ההדרן. אולם, כאמור – קביעות הלימוד בקרב התלמידים לא היתה על דרך הדף היומי.

משאת נפשו

זאת ועוד: גם בהקשר ללימוד הדף היומי בקרב העולם – היתה משאת נפשו של מורי ורבי מהר"מ שפירא זצ"ל שילמדו את הדף בהבנה, בבהירות ולא מקופיא. פעם בשיחה אישית אמר לי מפורשות – בדברו עמי על הדף היומי – שרק אם חוזרים על הדף לאחר הלימוד, מפקינים את התועלת הרצויה. אמרתי לו אז שלמדתי מסכת שקלים במסגרת לימוד הדף, ונענה לי שאם לא הוספתי על עצם הלימוד את החזרה, אין מכך את התוצאה הראויה.

ואכן, מבקש מרן הגאב"ד שליט"א להניח דגש מיוחד: "יש להעיר ולעזור בענין הזה. בימינו זכינו ורובבות יהודים נמנים על לומדי הדף – ברם יש מקום רב וגדול להשיבה את האיות בלימוד. שמועה שמעתי שיש אשר מצאו דרך ופתרון, ללמד את הדף

הגר"מ שפירא, בני "ישיבת חכמי לובלין" המעטירה; ביקשנו דברים על הרעיון המקיף ומאחד יהודים ברחבי העולם" ואף גם זאת: עצה טובה ללומדים – כיצד יקנו קנין בתורה ועל מה ישימו את הדגש. את אשר שמענו, הננו מביאים בזאת בהדרת כבוד – מתוך רצון להביא דברים כהוייתם וכנתינתם.

בדרכי הנועם הנודעים, בנתיבות שלום והשקט, בקול רך ובנחת – נמדדות מילים יקרות בפלס. כל מלה, חצובה מעשרות שנים אשר ימיהן ולילותיהן הן הן גופי תורה.

איש חן

"איש חן היה מורי ורבי מהר"מ שפירא זצ"ל. איש אשכולות שהכל בו; נתברך בכל מדות שמנו חכמים – בחכמה, ביראת אלוקים, בחסידות ואף ביחוס רם בהיותו נצר להרה"ק רבי פינחס מקוריץ זי"ע. אף תואר מראהו נסוך היה הוד ויופי. לא קלים היו חייו

אמת היא שגדולה ועצומה היא זכותם של יהודים, העוזבים ביתם

ועסקיהם וקובעים זמנם ללכת לבית הכנסת ולשמוע דברי תורה. זכות רבה

היא לנשמה בעולם העליון. בוודאי שעדיף להיות בביהמ"ד על פני שהות

בבית והפסד הזמן ע"י שחוק הילדים שאין בו צורך. וכן פסק בשו"ע

(אורח חיים קנה) "אף מי שאינו יודע ללמוד, ילך לביהמ"ד ושכר הליכה

בידו או יקבע לו מקום וילמוד מעט במה שיודע ויחשוב בעניניו ויכנס

בלבו יראת שמים"

הקצרים עלי אדמות, ימיו היו אפופי סבל ומועקה, אולם מלאים וגדושים בחזון ומעשים היפים לדורי דורות.

זכורני בהתהלכי פעם במחיצתו, בחצר שאחורי היכל הישיבה הקדושה. היתה זו שעת ליל, אורות הישיבה הבליחו מן החלונות לעבר החצר וקול התורה נשמע מהדהד. בתוך כך התבטא ברגש וכה אמר לי: "לא זכיתי להתברך בילדים, אולם "ישיבת חכמי

חן. הלב חש בעליל בדברי המשנה באבות: "גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושה". רוח חיים וחיות מנעימה בחלל, רוח קדושת התורה – כהמשך המשנה: "ואומר 'תתן לראשך להיות חן עטרת תפארת תמגנך'..." ואומר 'כי אורך ימים ושנות חיים ושלוש יסיפו לך'. ואומר 'דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום'..."

ערכנו מבוקשנו עלי כתב. ביקשנו לשמוע על "הדף היומי" כפי שנראה היה בעיניהם של תלמידיו של

אולם בנוסף על כך, יש להוסיף את יגיעת ההבנה הנצרכת בלימוד התורה"ק. יגיעת התורה בעריכת שפתיים — אין ערך לחשיבותה. כדאיא בספרא בחוקותי "מלמד שהמקום מתאוה שיהיו ישראל עמלים בתורה". ובמדרש איתא שאהרן הכהן זכה לכהונה בשכר שהיה מתייגע בתורה. לגדלות התורה באים רק ע"י יגיעה ואין לזה דמיון באופן אחר. זכיתי להכיר גדולים שבקאים עצומים היו בכל הש"ס כולו, בכל חדרי התורה, ברם היקף בקיאותם לא גרע מאומה מהבנתם לעומק הענין. אלה יחידים היו בדורותיהם — כדוגמת מורי ורבי הגה"ק רבי שמעון מזעליחוב זצוק"ל, שבקיאותו העצומה היתה בד בבד עם עמקות הזכירה וההבנה. גם בדורנו יש יחידים כאלה. ולהמונים בעם ייאמר שיש להוסיף הדגשה באיכות ההבנה, כל אחד לפי ערכו יתן לב להבין היטב לכה"פ את עיקרי הענינים ולסדרם לפניו בבהירות.

חבר אני לכל אשר יראוך

שומעים כיום על רבבות רבבות, אלפי אלפים, המוני המונים הבאים להשתתף בשמחת הסיומים, או שזכו בעצמם לסיים. אשריהם ואשרי חלקם, רבה זכותם וזכות ישראל — ברם "חבר אני לכל אשר יראוך", שמח לבי בשמחת הכלל, ויחבר טובי ("א גוטער פריינד") מתיר לעצמו גם להעיר ולעורר... ממצוות 'ואהבת לרעך כמוך' אבקשה נא בזכות לזכות יהודים נוספים מאהוביי במתיקות היגיעה, אשר אין לה ערך ואין לה דמיון, היא העיקר והימנה הכלל...". [לשאלתנו האם אכן מוטב לו לזה שאינו מעמיק הבנה במהלך השיעור, שלא ילמד במסגרת של שיעור אלא שיקבע לימודו עם חבר באופן של חברותא אישית? — נענה מרן בעל 'שבט הלוי' שליט"א וכה אמר:]

"הקביעות היא ברכה רבה, קביעות דברים אינה דבר של מה בכך. לימוד תורה דברים יש לה זכות הדוחה צרות מעל האדם ומגינה על הכלל. אין ספק שבמובן זה, השיעור הינו אמצעי כביר ביותר, המעודד קביעת עתים לתורה בדרך שהגה מו"ר הרב מלובלין זצוק"ל, דף קבוע ליום, תמידין כסדרן בלי שינויים. נהיר אפוא וברור שההשתתפות בשיעור ראויה וחשובה. ולזה, היודע בלבו שאין דיו בשיעור, טוב לו ואשרי חלקו שיתן מזמניו ויוסיף על השיעור את הלימוד בבוקר עם חברותא או עזר אחר — וכך יקיים 'והגית בו יומם ולילה', בלימוד בבוקר ובערב. לימודו זה יהא הכנה או חזרה על השיעור. מזה ומזה אל ינח ידו, וטוב לו כזה וכבא".

גם בהקשר ללימוד הדף היומי בקרב העולם — היתה משאת נפשו של מורי

ורבי מהר"מ שפירא זצ"ל שילמדו את הדף בהבנה, בבהירות ולא מקופיאו.

פעם בשיחה אישית אמר לי מפורשות — בדברו עמי על הדף היומי — שרק

אם חוזרים על הדף לאחר הלימוד, מפיקים את התועלת הרצויה. אמרתי לו

אז שלמדתי מסכת שקלים במסגרת לימוד הדף, ונענה לי שאם לא הוספתי

על עצם הלימוד את החזרה, אין מכך את התוצאה הראויה

בסיום דבריו האציל ברכה ללומדי הדף היומי, שהשי"ת יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דיבר לכם — ויזכה כל אחד להגדיל בתוכו תורה ולהאדירה הן בכמות והן באיכות ויתברך בכל הטוב. ■ ■ ■

בהדרת ובחדרת כבוד, יצאנו את החדר; בשבח ובהודיה ליוצר המאורות אשר חלק מחכמתו ליראיו; מודים ומייקרים את הזכות שנופלה בגורלנו, בזכות הרבים ולמענם, להשמיע דבריו ברמה עבור הכלל. הלבבות נרגשים, עמוסים עד גדות כמה שהורגש בעליל במהלך דברו-תיו המדודות: האהבה והיקר כלפי התורה הקדושה, כלפי אהבת ישראל לומדי התורה, וכלפי השי"ת נותן התורה.

רשמנו בזאת את הדברים ששמענו, במתכונתם כאמירתם, וקיבלנו הורמנא דמלאכא לפרסמם. עתה, בחלוף שבע שנות מחזור נוסף, הננו שבים עליהם במתכונתם.

ומי יתן ויברך ה' את עמו, יטה עלינו חסדיו ורחמיו לקיים בנו חכמי ישראל מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, אורך ימים ושנות חיים מתוך שובע שמחות ורוב נחת; יזכו ישראל ליאות לאורו ויקבל פני משיח צדקנו במהרה.

יערכו לפניהם בבהירות כשולחן הערוך — עליהם להעמיק בלבבות השומעים, בתבונה ובהכנה ברורה, את הקו המנחה בסוגיא. צריכים המה לשאת מחשבה: 'עם מה יצאו השומעים מן השיעור? מה ישאר בידם? מה יש בפי למסור לשומעים באופן שיצאו מן השיעור ודבר מה שמור בלבם'.

מהאי טעמא, נתתי ידי לתקנת לימוד 'עמוד היומי' ב'משנה ברורה' — וברוך ה' זכיתי לטול בה חלק — או הלכות אחרות, כיון שבזה לכה"פ יקומו יהודים מן השיעור והלכה בידם. ואת זאת יש להנחיל, בד בבד עם הידיעה הברורה שעצם ההשתתפות בשיעור — זכות גדולה היא, טובה לנשמה בעלמא דקשוט — כדאי ב'תנא דבי אליהו': "אפילו אם אין בידו של אדם לא מקרא ולא משנה אלא הוא יושב וקורא כל היום הפסוק 'ואחות לוטן תמנע' אפי' הכי שכר תורה בידו".

לומדי הדף היומי, עמלי יום העושים לפרנסתם וקובעים עיתים לתורה — יקרים וחביבים בעיני, והנני

במהלך ארבעים דקות — והנני תמה ומיצר על כך: כלום דבר זה אפשרי?!

ברוך השם, זיכני השי"ת, כל ימי גדלתי בין החכמים ומקובלני מרבתי אשר לימוד דף גמרא כדבעי, עפרשי" ו'תוספות', מתמשך על פני שלוש שעות. וא"כ בשיעור הנאמר ליהודים, כאשר מבקשים להטעימם היטב את טעמי הדברים והבנתם, הרי נצרך לכך לכל הפחות כשעה ואפילו שעה ומחצה!

ואשר על כן, זאת ברצוני להדגיש באמצעותכם: ללימוד התורה הקדושה נצרכת יגיעה. התורה"ק צריכה להיות תורת אמת, צריך אמת בלימוד התורה. היום — בעזרת כל ההתפתחויות החדשות — מגיעים להתרבות בענין ה'כמות', אבל חשוב להקפיד ולהשגיח שלא יהיה חסר ב'איכות', לבל יחסר העיקר.

הזכות הגדולה

אמת היא שגדולה ועצומה היא זכותם של יהודים, העוזבים ביתם ועסקיהם וקובעים זמנם ללכת לבית הכנסת ולשמוע דברי תורה. זכות רבה היא לנשמה בעולם העליון. בודאי שעדיף להיות בביהמ"ד על פני שהות בבית והפסד הזמן ע"י שחוק הילדים שאין בו צורך. וכן פסק בשו"ע (אורח חיים קנה) "אף מי שאינו יודע ללמוד, ילך לביהמ"ד ושכר הליכה בידו או יקבע לו מקום וילמוד מעט במה שיועד ויחשוב בעניניו ויכנס בלבו יראת שמים".

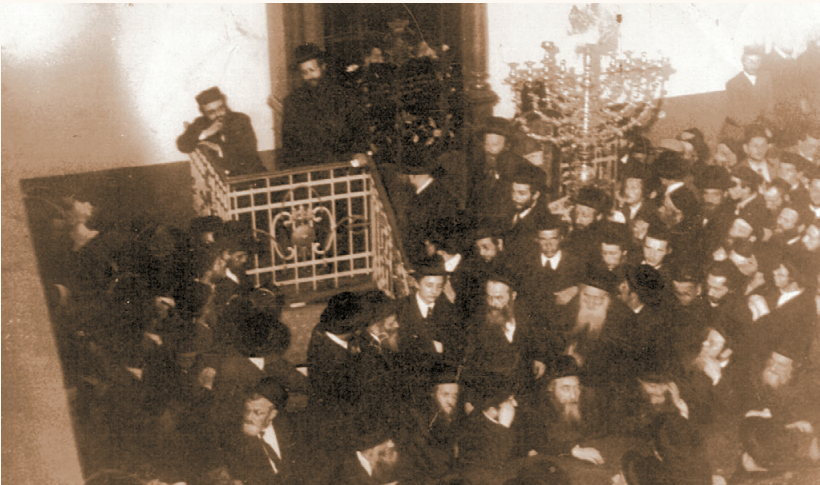
עצם זה שנכנסים דברי תורה לאזנו של אדם — טובה גדולה היא עבור הנשמה, וכשם שהביאה אמו של רבי יהושע בן חנניא את עריסתו לבית המדרש כדי שיכנסו ד"ת באזניו.

אולם זאת יש לדעת, אשר בדבר שיש בו זכויות ויש בו גם חסרון, אזי יש לדון כל צד לגופו; יש לשקול בהערכה את הזכויות הגדולות ויש להתייחס בנפרד אל החסרון, לדון בדרכי תיקונו. ואכן בענין זה של שמיעת דברי תורה — רבו ועצמו הזכויות עד למאד, אולם אין זה גורע מן החיוב המוטל עלינו למלא את החסר — להשביח את הלימוד ולהעלות בו את האיכות; שלא תהא השמיעה לבדה, ולא בהבנה שטחית, אלא שייקלט מהלכי הסוגיא כמות ויתיישבו השיטות על הלב; שיהא לימודו של אדם משומר בידו. וראה מה שכתב במדרש משלי (פרשה י') "אמר רבי ישמעאל, בא וראה כמה קשה יום הדין, שעתידי הקב"ה לדון את כל העולם כולו בעמק יהושפט. וכיון שתלמיד חכם בא לפניו, אומר לו: כלום עסקת בתורה. אמר הן. אומר לו הקב"ה, הואיל והודית אמור לפני מה שקרית ומה ששנית. מכאן אמרו, כל מה שקרא אדם יהא תפוס בידו, ומה ששנה יהא תפוס בידו, שלא תשגיהו בושה וכלימה ליום הדין".

ושם מוכח שבוחנים את האדם על כל מה שלמד, כדאי' שם "בא מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה, הקב"ה הופך את פניו ממנו... בא מי שיש בידו שני דברים או שלשה, הקב"ה אומר לו: בני, כל ההלכות למה לא שנית אותם... או מי שיש בידו הלכות, אומר לו: בני, תורת כהנים למה לא שנית... בא מי שיש בידו תורת כהנים, הקב"ה אומר לו: חמשה חומשי תורה למה לא שנית... למה לא למדת אגדה... תלמוד למה לא למדת... צפית במעשה מרכבה?... מכאן היה רבי ישמעאל אומר, אשרי תלמידי חכם משומר למודו בידו כדי שיהא לו פתחון פה להשיב להקב"ה ליום הדין".

לבחור את הקרוב אליו

והנה יש לכך כמה וכמה עצות, ועל כל איש לבחור את הקרוב אליו. הטוב ביותר, שיהודים הלומדים את הדף ע"י "שמיעת האוזן" בשיעור, שיוסיפו על כך לימוד נוסף בשעת הבוקר, שאז ילמדוהו "בעריכת שפתיים" וביגיעת ההבנה, עם חברותא וכדו' — וכך יהא בידם" את עיקרם של עניני הדף. אלה שקשה עליהם הכנת הסוגיא — הרי יש בידם כיום כמה וכמה ספרי עזר שיש בהם כדי לסייע ביד הלומדים ולהדגיש היכן הנקודות העיקריות של הסוגיא. כל אחד ימצא לו את העזרה הראויה לו, ספר או חבר, או רב ת"ח שישביר לו — ובלבד שבקומו מלימוד הדף, תהיה ערוכה ושמורה בו הסוגיא לכה"פ בעיקרה. ובעצם, מוטל העול הזה על מגיד השיעור. לא כל אחד מוכשר וראוי לשמש בזה, על חבורות הלומדים להכתיר לראשם מגיד שיעור הרגיל בלימוד הגמרא והמסכתא, אשר לבו רגיל בעניני הדף, ודרכי הגמרא שגורים וסדורים לפניו. המגידים צריכים להכין את השיעור כדבעי, ולשקול בינם לבין עצמם קודם השיעור — היכן 'לבו' של הדף שאותו ניחו בפי השומעים, אותו

בחגיגת סיום השי"ס בישיבת חכמי לובלין, סיון תר"צ